

Zemědělské právo. Úvod do problematiky.

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.

Zemědělství – pojetí

- ▶ Výraz *zemědělství* označuje souhrn A. veškeré biologické výroby (rostlinné a živočišné); a B. přímého zpracování jejích produktů (zemědělského průmyslu). Tato podvojnost — výroba a zpracování prvotních výrobků — objevuje se i v skupinách pojmů podřaděných pojmu zemědělství, to jest:
 - ▶ I. v *rolnictví*, což je obdělávání polí, luk a pastvin, jakož i chov hospodářských zvířat;
 - ▶ II. v *lesnictví*;
 - ▶ III. v *zahradnictví, zelinářství, ovočnictví a vinařství* (podrobněji o rozsahu těchto pojmů poučuje K. Kamenický, VČAZ. XIII, 78 n.);
 - ▶ IV. v *t. zv. přesuvných odvětvích*, t. j. v chovu (ev. lovu) ryb, zvěře, kožištinových zvířat, včel a bource morušového.

▶ ***Naše řeč, ročník 21 (1937), číslo 6, s. 173-174***

Zemědělství - zvláštnosti

- Nezastupitelná úloha v národním hospodářství
 - Podíl na tvorbě životních podmínek společnosti
 - Výroba potravin
 - Kvantitativní i kvalitativní rozměr
 - Rozvoj prostředí venkova
 - Biologická a přírodní podmíněnost
 - Georeliéf, klima, půda, přírodní pásmo
 - Biologické cykly
- Nedokonalé fungování agrárního trhu
 - Tržní tlak
 - Rozdíly mezi nabídkou a poptávkou
- Úroveň produktivity práce a možnosti jejího zvyšování
 - Diferenciace životní úrovně
- Externality
 - Pozitivní i negativní
 - Diskuse

Zemědělské systémy

- ▶ Dle produktu
 - ▶ Rostlinná výroba
 - ▶ Živočišná výroba
- ▶ Dle intenzity hospodaření
 - ▶ Intenzivní
 - ▶ Extenzivní
- ▶ Dle způsobu produkce
 - ▶ Konvenční → Precizní
 - ▶ Intenzivní = maximalizace produkce
 - ▶ Využívání všech dostupných prostředků
 - ▶ Vysoká efektivita, negativní externality
 - ▶ Alternativní
 - ▶ Integrované
 - ▶ Zohlednění ekonomických i ekologických hledisek
 - ▶ Adaptace na specifika prostředí
 - ▶ Ekologické
 - ▶ Low-input systém
 - ▶ Využívající GMO

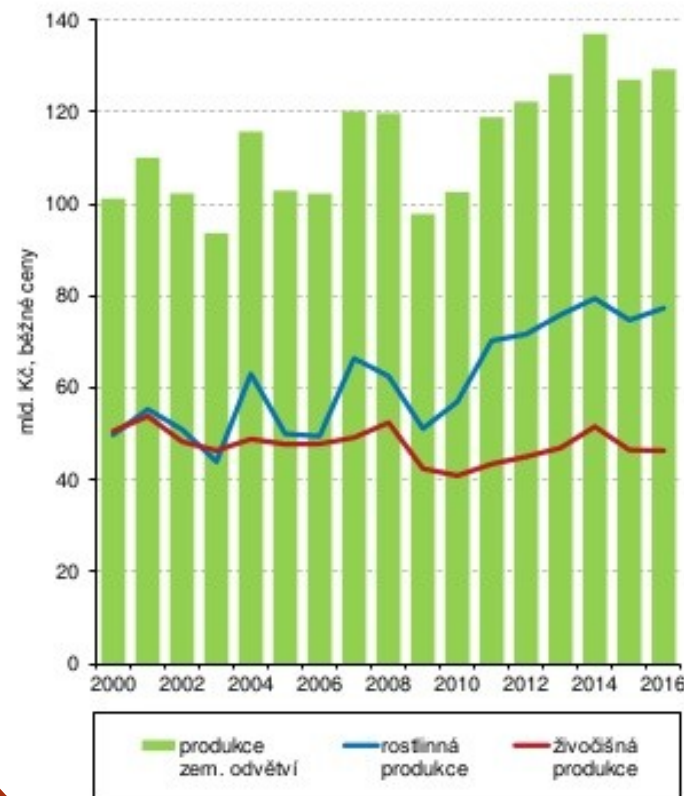

Zemědělská výroba pro účely zákona o zemědělství

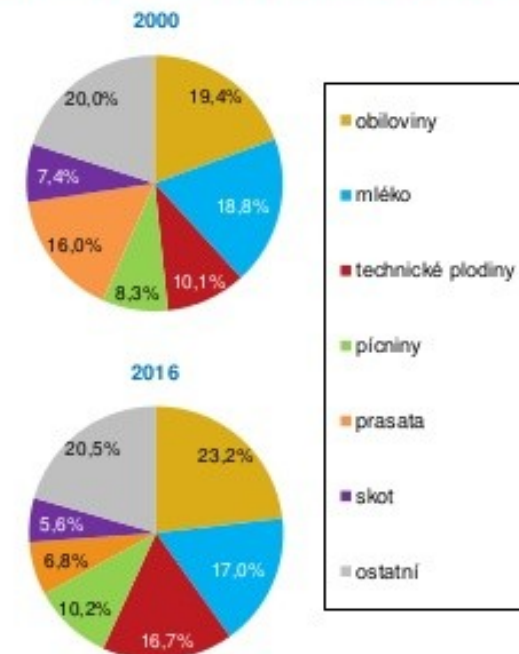
- a) rostlinná výroba
 - včetně chmelařství, ovocnářství, vinohradnictví a pěstování zeleniny, hub, okrasných rostlin, léčivých a aromatických rostlin, rostlin pro technické a energetické užití na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu, popřípadě provozovaná bez pozemků,
- b) živočišná výroba
 - zahrnující chov hospodářských a jiných zvířat či živočichů za účelem získávání, zpracování a výroby živočišných produktů, chov hospodářských zvířat k tahu a chov sportovních a dostihových koní,
- c) produkce chovných a plemenných zvířat
 - využití jejich genetického materiálu a získávání zárodečných produktů, pokud jde o zvířata uvedená v písmenu b),
- d) výroba osiv a sadby, školkařských výpěstků a genetického materiálu rostlin,
- e) úprava, zpracování a prodej vlastní produkce zemědělské výroby,
- f) chov ryb, vodních živočichů a pěstování rostlin
 - ve vodním útvaru povrchových vod na pozemcích vlastních, pronajatých nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,
- g) hospodaření v lese
 - na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,
- h) hospodaření s vodou pro zemědělské a lesnické účely.

Produkce a struktura zemědělství 2016

Produkce zemědělského odvětví

Struktura podle nejvýznamnějších výrobků

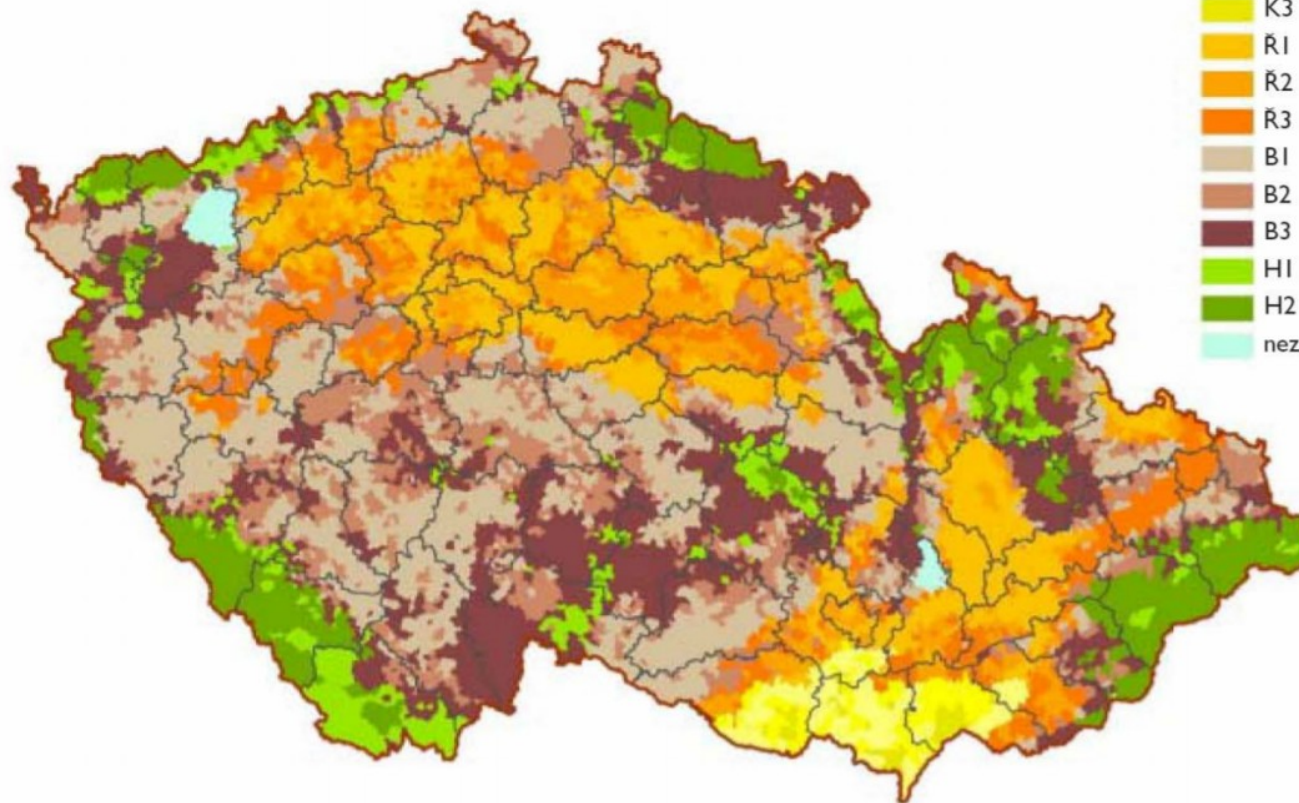
Kategorizace zemědělského území

- Zemědělské výrobní oblasti (rajonizace)
 - Z hlediska vhodnosti pro specifické zemědělské využití na základě přírodních podmínek
 - Pro statistické účely
- Kukuřičná
- Řepařská
- Bramborářská
- Horská
- Znevýhodněné zemědělské oblasti (LFA) (50 % půdy)
 - Horské oblasti
 - Ostatní méně příznivé oblasti
 - Specifické oblasti
- Zranitelné oblasti (49 % půdy)
 - Pravidla pro používání hnojiv

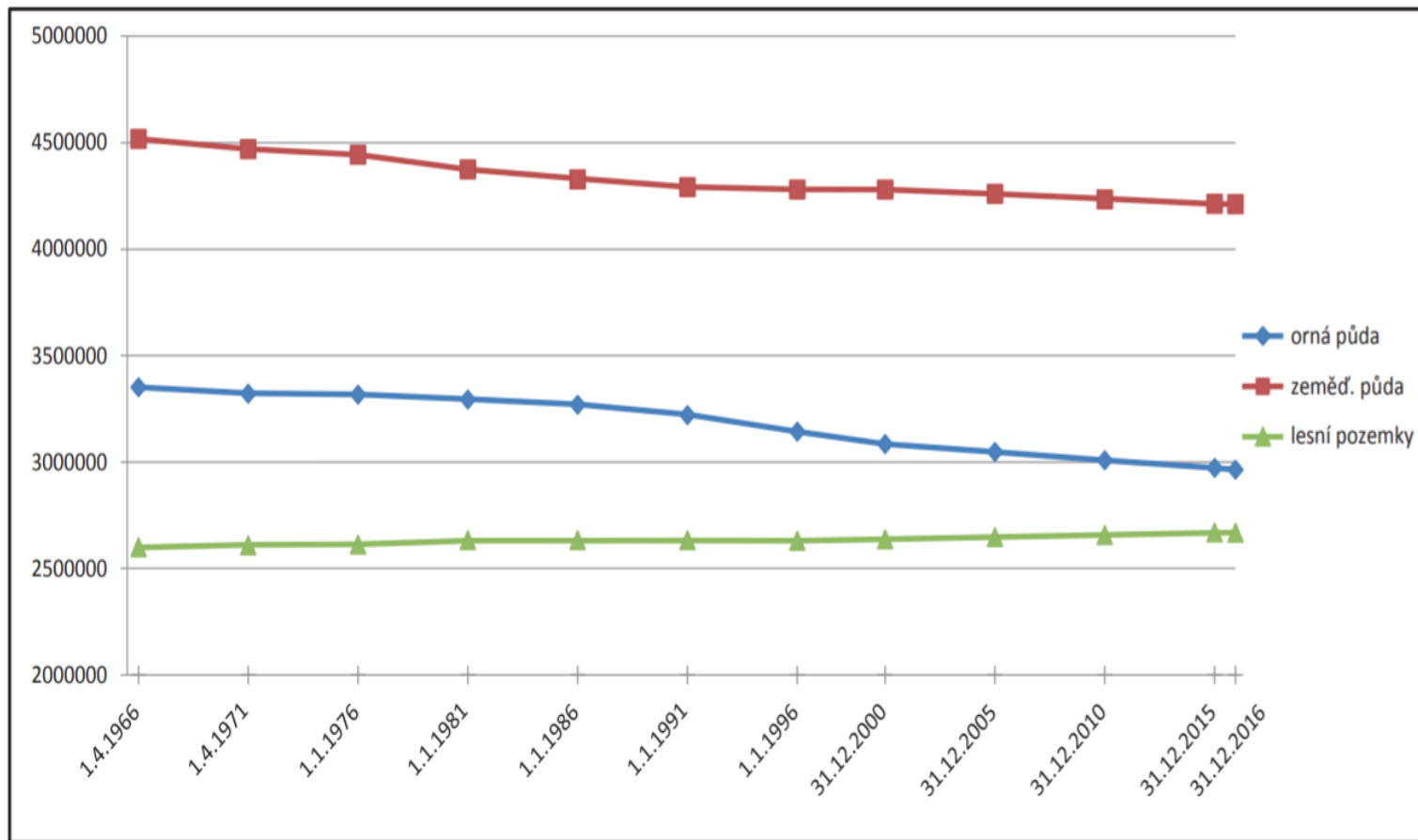
Zemědělské výrobní oblasti
(podle ČÚZK k 31. 12. 2005)

Výrobní oblast

- K1
- K2
- K3
- Ř1
- Ř2
- Ř3
- B1
- B2
- B3
- H1
- H2
- nezařazeno

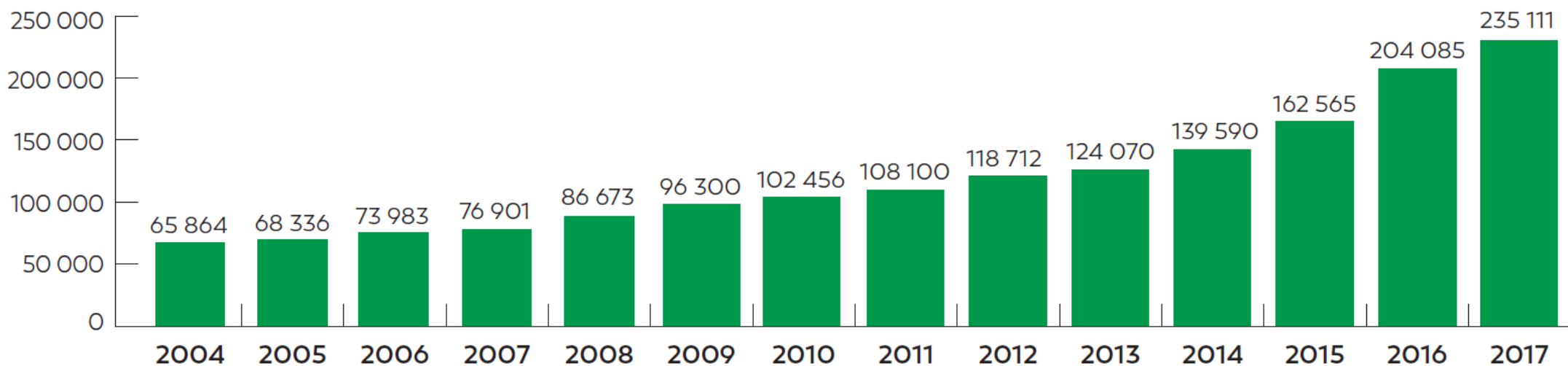
Pramen: ČÚZK, 2006
Zpracoval: VÚZE, 2006

Graf vývoje orné půdy,
zemědělské půdy a lesních pozemků
(v hektarech)

Graf 1

Vývoj tržních cen zemědělské půdy v období 2004–2017 (Kč/ha)

Růst (%)

3,75

8,26

3,94

12,71

11,11

6,39

5,51

9,82

4,51

12,51

16,46

25,54

15,20

zdroj: FARMY.CZ

Půda jako investice

- ▶ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/217411000101022/obsah/576443-ceny-zemedelske-pudy-v-cesku>
- ▶ http://www.farmy.cz/dokumenty/Navrh_zakona_t104600_20170302.pdf

Hodnocení stavu zemědělství v ČR

viz [Strategie resortu Mze s výhledem do roku 2030](#)

- ▶ Strukturální ukazatele českého zemědělství se výrazně liší od naprosté většiny zemí EU.
- ▶ Ekonomicky rozhodující část českého zemědělství má velkovýrobní charakter s převahou najaté práce i půdy a s relativně nízkou mírou diverzifikace činností.
- ▶ Tyto charakteristiky sice vytvářejí potenciál pro využití výhod z velikosti, na druhou stranu snižují „manévrovací“ prostor při řízení rizik, v některých případech zhoršují vztahy k environmentálně šetrnému užití půdy a v případě poklesu pracovně náročnější produkce také nepříspěvají k udržení zaměstnanosti venkova.
- ▶ **Celkově ve srovnání se svými konkurenty z vyspělejších evropských zemí i přes určité zvýšení produktivity v průměru dospělo české zemědělství za daných podmínek podpor a trhů do nákladově náročného typu zemědělství s klesající intenzitou, který kromě toho nepříspěvává ani ke zlepšování životního prostředí ani k rozvoji venkova.**

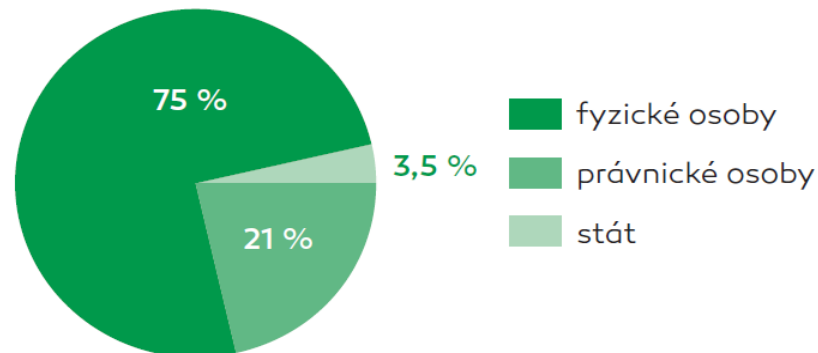
Vlastnická struktura půdy

- Zemědělský půdní fond: 54 % rozlohy ČR
 - Setrvalý pokles ve prospěch lesní půdy a zastavěných a ostatních ploch
 - Snížení výměry orné půdy (podíl 70 %) ve prospěch trvalých travních porostů

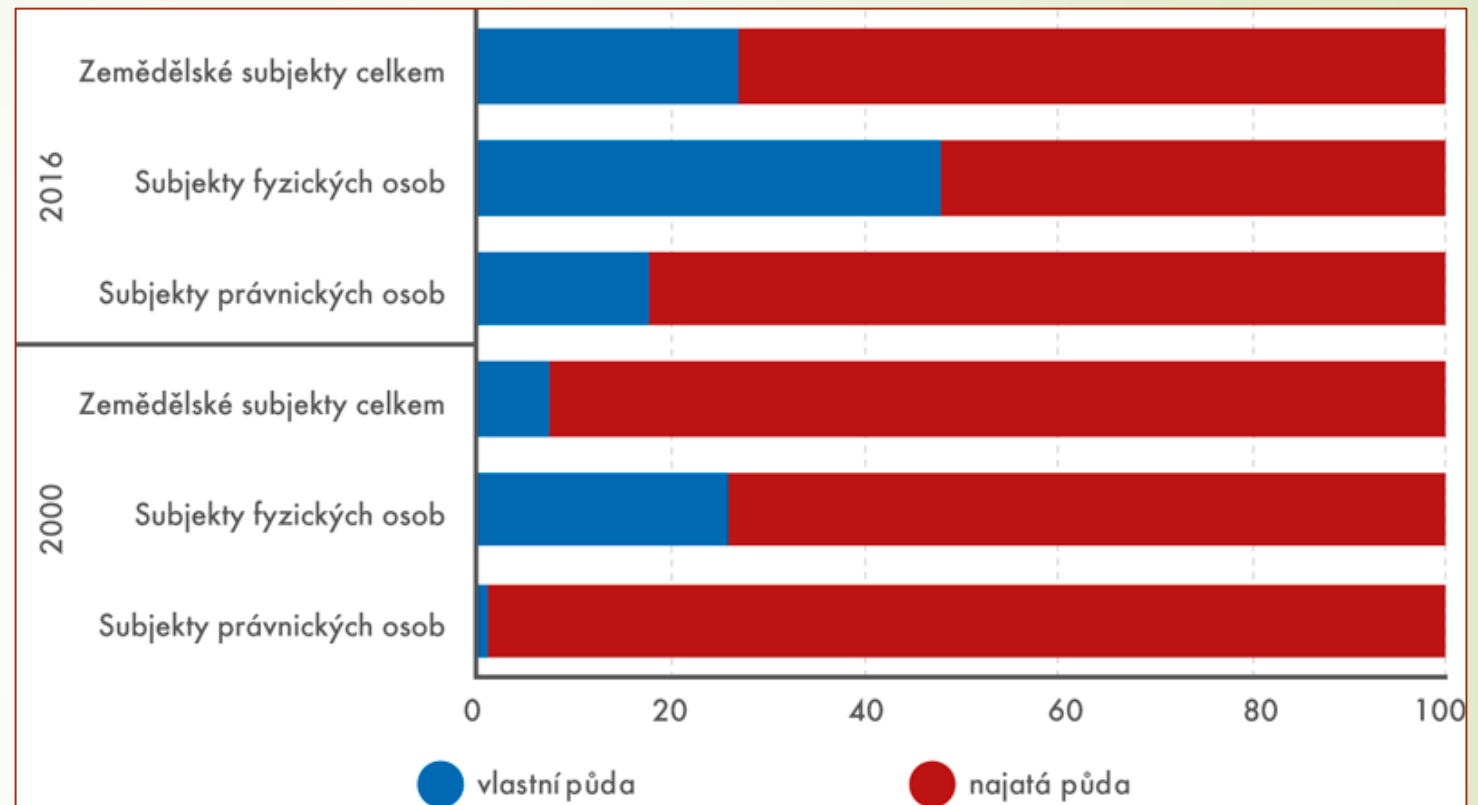
- Obhospodařování (užívání) zemědělské půdy
 - Vysoký podíl pronajaté půdy, setrvalý pokles (74 %)
 - Fyzické osoby 30 % (nárůst)
 - Právnícké osoby 70 % (a.s., s.r.o., z.d.)
- Pozemkové úpravy
 - Ukončené 20 % půdy
 - Probíhající 10 % půdy

Graf 6

Struktura vlastníků zemědělské půdy v r. 2017
(podíl na celkové výměře ZPF)

Podíl najaté a vlastní půdy v zemědělských subjektech

Užívání zemědělské půdy

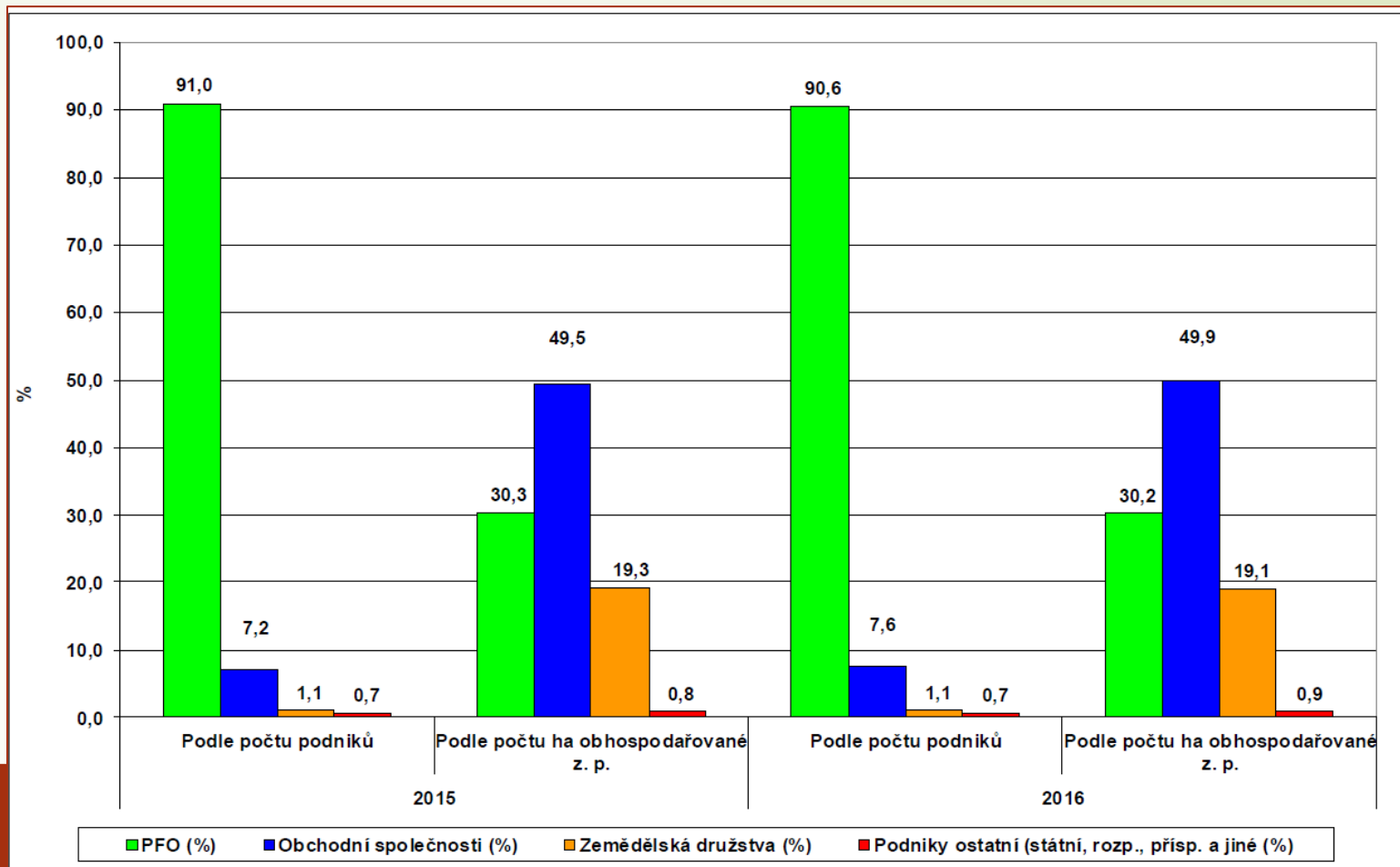
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/agrofert-zemedelska-puda-hospodareni-dotace-podvod-babis_1711291105_dp
 - 11:05 29. 11. 2017
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/praxe-agrofertu-je-bezna-tvrdi-agrarni-komora-jde-o-legislativni-problem-reaguje_1711281935_dp
 - 19:35 28. listopadu 2017
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kroupa-neopravnene-hospodareni-s-pudou-se-netyka-jen-agrofertu-zemedelcu-ale-ve_1711281730_dp
 - 17:30 28. listopadu 2017
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/agrofert-dotace-podvod-zemedelska-puda-andrej-babis_1711281410_sam
 - 14:10 28. 11. 2017
- https://www.irozhlas.cz/komentare/agrofert-dotace-zemedelska-puda-podvod_1711280700_cib
 - 7:00 28. listopadu 2017
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/agrofert-dotace-holding-zemedelstvi-puda_1711280600_jra
 - 6:00 28. listopadu 2017

Podnikatelská struktura zemědělství v ČR

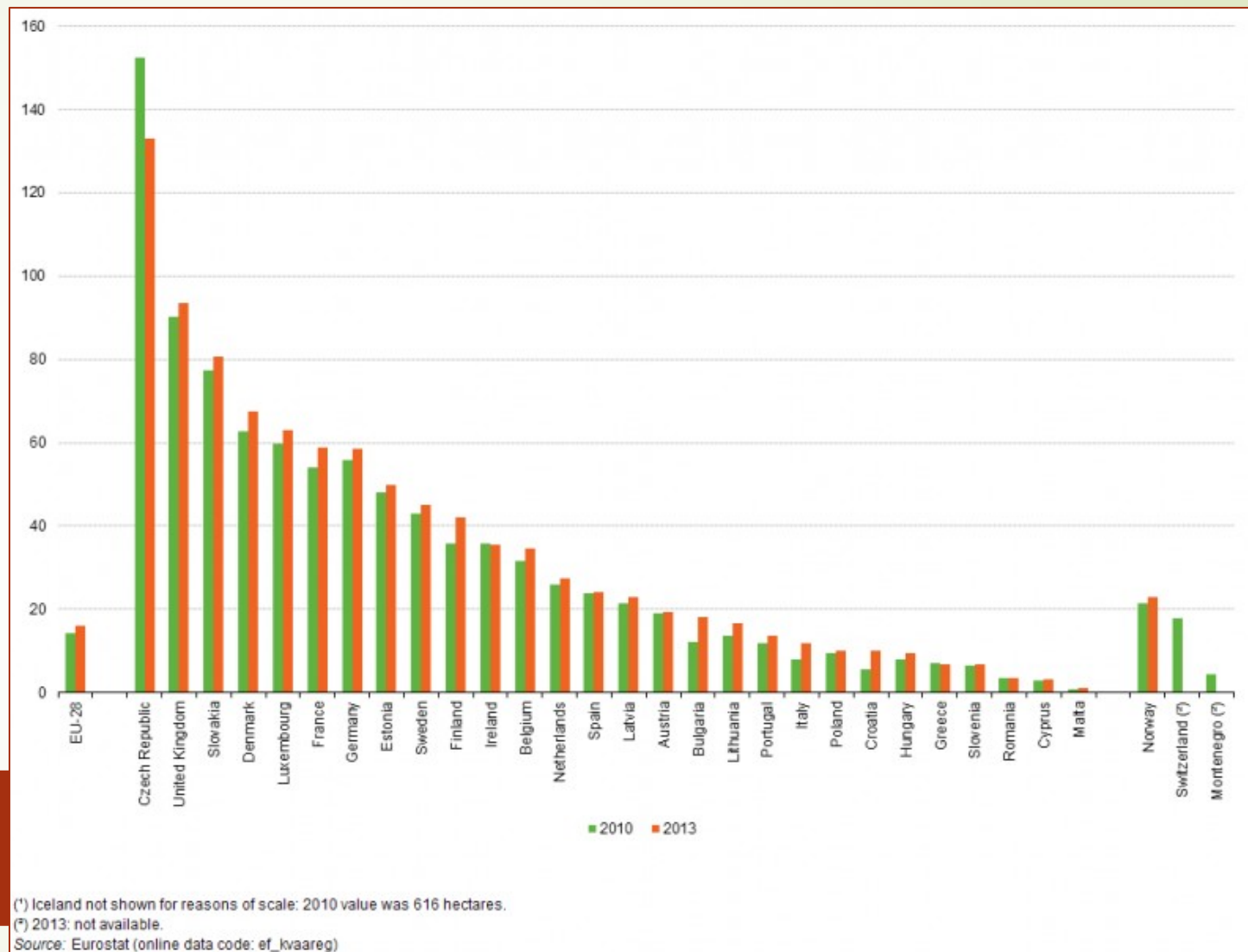
- Podniky právnických osob
 - Nárůst obchodních společností na úkor zemědělských družstev
- Podniky fyzických osob
 - Postupný nárůst
 - 36 % drobní zemědělci
- Struktura zemědělských podniků
 - Velké (výměra nad 500 ha, 4 %)
 - Obhospodařování 70 % výměry půdy
 - Malé a střední (výměra do 10 ha, 76 %)
 - Obhospodařování 2 % výměry půdy

Podnikatelská struktura zemědělství

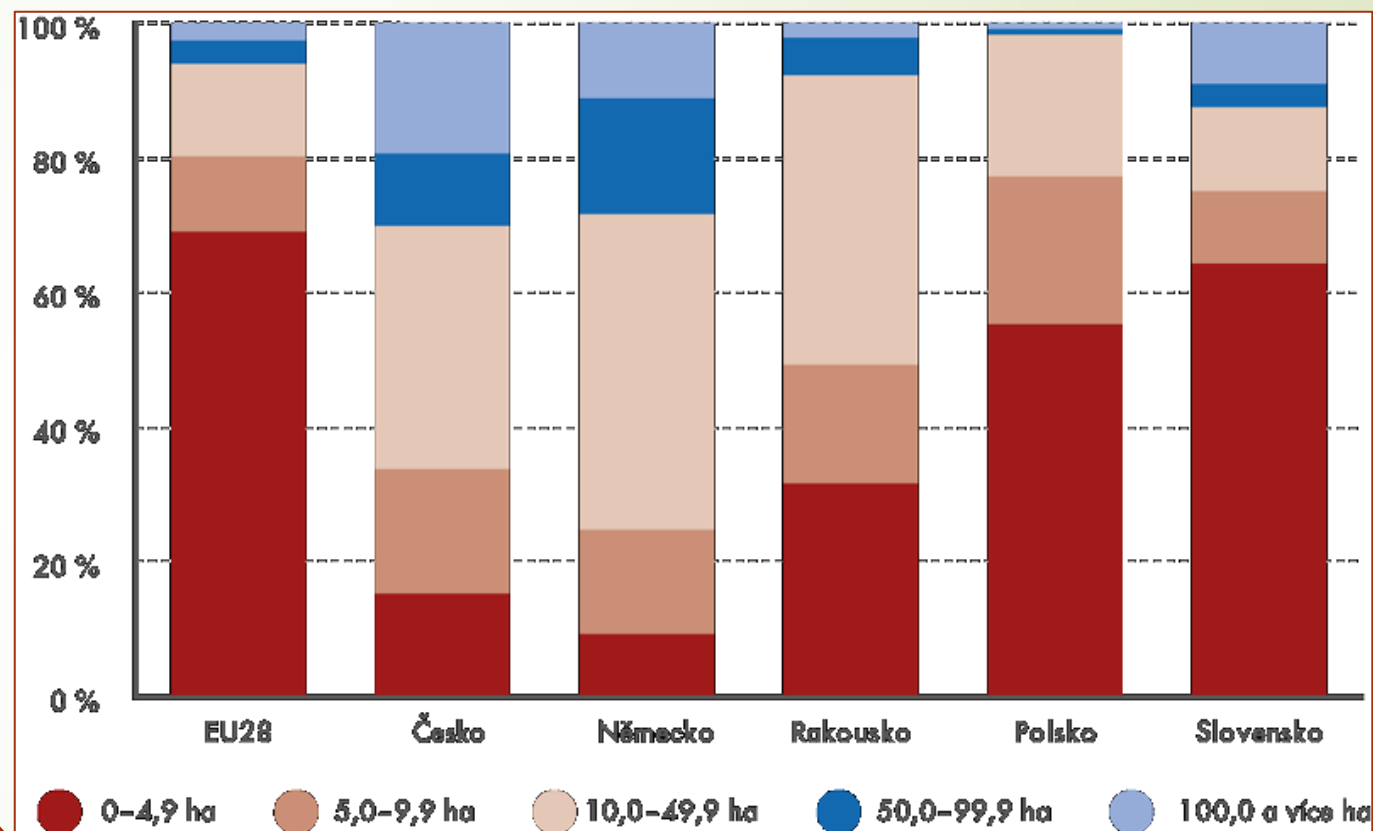

Pramen: ČSÚ – Zemědělský registr

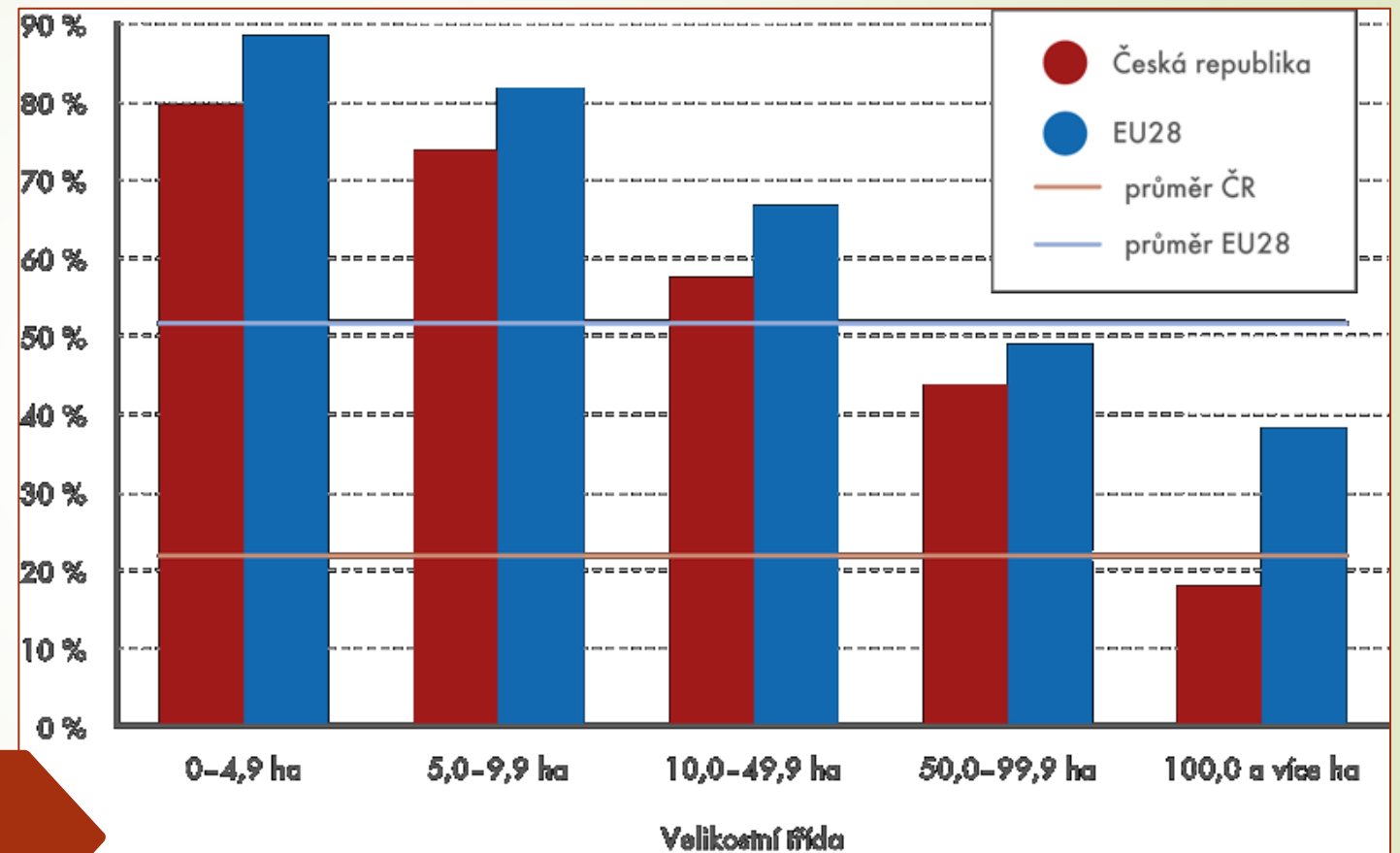
Průměrná velikost zemědělských podniků

Zastoupení zemědělských subjektů ve velikostních třídách

Podíl vlastní půdy v zemědělských subjektech podle velikostních tříd

Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030 (usnesení vlády č. 392/2016)

► Priority

- Potravinové zabezpečení a přiměřená soběstačnost
- Konkurenceschopnost
- Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu
- Dosažení vyváženého územní rozvoje venkovských hospodářství a komunit, včetně vytváření a udržení pracovních míst

► Funkce zemědělství

- Produkční
 - zajišťuje výživu obyvatelstva a výrobu dalších nepotravinářských surovin a produktů (textilní, tukové, farmaceutické, technické nebo energetické plodiny)
- Krajinotvorné a ekologické
 - utváří a udržuje ráz krajiny, ovlivňuje stav životního prostředí
- Sociální
 - zajišťuje pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo
 - Vliv na úroveň osídlení a infrastruktury

Význam a cíle právní úpravy

- ▶ Zajištění základní výživy obyvatel, potravinové bezpečnosti a potřebných nepotravinářských surovin
 - ▶ Volný pohyb zemědělských produktů
 - ▶ Ochrana složek životního prostředí jako půdy, vody a ovzduší a udržování osídlené a kulturní krajiny
 - ▶ Rozvoj rozmanitých hospodářských činností a zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a rozvoj vesnic
 - ▶ Zohlednění specifických podmínek pro výkon zemědělské činnosti
-

Zemědělské právo

- ▶ Účelový soubor právních norem regulující právní vztahy v rámci zemědělské činnosti
- ▶ Systém
 - ▶ Dle metody právní regulace
 - ▶ Soukromoprávní
 - ▶ Občanské a obchodní právo
 - ▶ Vlastnictví a užívací vztahy
 - ▶ Podnikání
 - ▶ Veřejnoprávní
 - ▶ Dle typu zemědělské výroby
 - ▶ Obecná část
 - ▶ Zvláštní část
- ▶ V užším pojetí
 - ▶ Rostlinná (pěstování rostlin) a živočišná (chov hospodářských zvířat) produkce po fázi prvovýroby
- ▶ V širším pojetí
 - ▶ Viz Zemědělské právo na PrF UK
- ▶ Průniky
 - ▶ Právo životního prostředí
 - ▶ Ochrana veřejného zdraví
 - ▶ Pozemkové právo
 - ▶ Občanské/obchodní právo
 - ▶ Správní právo

Prameny zemědělského práva

Unijní

- ▶ Primární
- ▶ Sekundární
 - ▶ Tržní
 - ▶ Strukturální
 - ▶ Harmonizační
 - ▶ Mezinárodní
 - ▶ Související
 - ▶ Bezpečnost potravin
 - ▶ Ochrana životního prostředí

Národní

- ▶ Rámcové dle jednotlivých právních odvětví
- ▶ Průřezové
 - ▶ Zákon o zemědělství
 - ▶ Zákon o ekologickém zemědělství
- ▶ Sektorové
 - ▶ Dle typu zemědělské výroby
- ▶ Související
 - ▶ Pozemkové, environmentální, ...

Subjekty právních vztahů

Nositelé práv a povinností

- ▶ Fyzické osoby
 - ▶ Zemědělství podnikatelé
- ▶ Právnícké osoby
 - ▶ Zemědělská družstva
 - ▶ Obchodní společnosti
 - ▶ Spolky

Nositelé veřejné správy

- ▶ Orgány státní správy
 - ▶ Ústřední
 - ▶ Ministerstvo zemědělství
 - ▶ Ministerstvo životního prostředí
 - ▶ Specializované
 - ▶ SZPI, ČIŽP, ÚKZÚZ, SVS, ČPI, SZIF
- ▶ Zájmová samospráva
 - ▶ Agrární komora

Zemědělský podnikatel

- ▶ Fyzická nebo právnická osoba
 - ▶ Provozování zemědělské výroby
 - ▶ Soustavná a samostatná činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem
 - ▶ Poskytování práce, výkony nebo služby, které souvisejí výhradně se zemědělskou výrobou a při kterých se využijí prostředky nebo zařízení sloužící zemědělskému podnikateli k zemědělské výrobě
 - ▶ Včetně provozování drobné pěstivelské a chovatelské činnosti, anebo prodej rostlinné výrobky a nezpracované živočišné výrobky (drobný zemědělec)
- ▶ Zápis do evidence zemědělského podnikatele
 - ▶ Na žádost
 - ▶ Osvědčení o zápisu
 - ▶ Obecní úřad obec s rozšířenou působností
 - ▶ Výjimky
 - ▶ Drobní zemědělci a osoby poskytující činnosti související
 - ▶ Poskytování služeb dočasně nebo příležitostně

Zemědělský podnikatel jako fyzická osoba

Podmínky

- ▶ Plná svéprávnost
- ▶ Trvalý pobyt na území České republiky, nejedná-li se o občana České republiky nebo o občana členského státu Evropské unie
- ▶ Základní znalost jazyka českého, nejedná-li se o občana České republiky nebo o občana členského státu Evropské unie
- ▶ K otázce odbornosti a bezúhonnosti náleží ÚS Pl. ÚS 38/04
 - ▶ To, zda je možno zemědělsky vyrábět jen s dotacemi, je třeba ponechat na každodenní realitě, na výsledku aktivit pramenících ze svobodného rozhodnutí jednotlivců. Z toho nezbytně plyne, že rozhodnutí o tom, zda vůbec podnikatelé budou podnikat s využitím dotací, by z hlediska čl. 26 Listiny mělo být ponecháno na jejich volbě. V případě, že se rozhodnou o dotaci požádat, je myslitelné, aby zákonodárce vázal až právě pozitivní rozhodnutí o poskytnutí dotace na bezúhonnost v rozsahu vážícím se k zákonnému využití veřejných prostředků poskytnutých žadateli v minulosti
 - ▶ Zákonodárce vymezil možnosti splnění podmínky odbornosti velmi přísně. Jako nadměrně tvrdá a neproporcionální jeví povinnost splnit podmínku odbornosti výhradně osobně, což platí pro všechny fyzické osoby, kterým je tak bráněno v podnikání. Takové omezení však nemůže obstát při poměrování principem potřebnosti, a tím spíše při poměrování kritériem přiměřenosti v užším smyslu.
 - ▶ Požadavek osobního splnění podmínky odbornosti a bezúhonnosti společně s krátkou lhůtou zániku dosavadního oprávnění je velmi tvrdý. Způsob, jímž byla změna provedena, nebyl nutný, resp. nebyl vyžadován sledovaným cílem.

Právnícké osoby

- ▶ Zemědělská družstva
 - ▶ Obchodní korporace
 - ▶ Společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání
 - ▶ Sociální a ekonomický aspekt
 - ▶ Zápis do obchodního rejstříku
- ▶ Obchodní společnosti
 - ▶ Akciová společnost
 - ▶ Společnost s ručením omezeným
- ▶ Spolek/spolky (dříve občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob)
 - ▶ Korporace s hlavním účelem odlišným od podnikání
 - ▶ Účelově univerzální společenství osob charakterizované jejich společným zájmem
 - ▶ Svazy k ochraně hospodářských a sociálních zájmů
 - ▶ Zápis do veřejného rejstříku spolků

Zemědělec dle EU

- ▶ Neexistuje jednotná definice, liší se pro účely jednotlivých nařízení
- ▶ Fyzická nebo právnická osoba či skupina fyzických nebo právnických osob, bez ohledu na právní formu této skupiny a jejích členů podle vnitrostátních právních předpisů, jejíž zemědělský podnik se nachází na území spadajícím do územní působnosti Smluv a která vykonává zemědělskou činnost
- ▶ Zemědělský podnik
 - ▶ soubor všech produkčních jednotek využívaných k zemědělské činnosti a spravovaných zemědělcem, které se nacházejí na území stejného členského státu
- ▶ Zemědělská činnost
 - ▶ produkce, chov zvířat nebo pěstování zemědělských plodin včetně sklizně, dojení, plemenářské činnosti a chovu zvířat pro zemědělské účely
 - ▶ udržování zemědělských ploch ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin bez přípravy, která jde nad rámec běžných způsobů zemědělské praxe a použití strojů
 - ▶ provádění minimální činnosti, která je prováděna na zemědělských plochách přirozeně ponechávaných ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin
- ▶ Zemědělská plocha
 - ▶ jakákoli plocha orné půdy, trvalých travních porostů a stálých pastvin nebo trvalých kultur

Zájmová samospráva

- ▶ Veřejnoprávní korporace
 - ▶ Právnícká osoba
 - ▶ Člensky organizovaný subjekt veřejné správy, který byl s tímto označením zřízen zákonem nebo rozhodnutím na základě zákona a kterému byla svěřena zákonem nebo rozhodnutím vydaným na základě zákona moc samostatně plnit veřejné úkoly a činit opatření
- ▶ Agrární komora
 - ▶ Zákon č. 301/1992 Sb.
 - ▶ Sdružení podnikatelů (FO i PO) k podpoře podnikatelských aktivit v zemědělství, potravinářství a lesnictví, k prosazování a ochraně zájmů a k zajišťování potřeb svých členů
 - ▶ Dobrovolné členství
 - ▶ Vymezená působnost